18-ter Jahrgang Nr. 77. Jüdische Pester Zeitung. Montag, 5. Juli 1886.

Redaction u. Administration befinden sich: BUDAPEST, Hoshstrasse Nr. 1.
Pränumerations-Preis:
Für Oesterreich-Ungarn
Ganzjährig 8 Gulden österr. W.
Halbjährig 4 Gulden österr. W.
Vierteljährig 2 Gulden österr. W.
Für's Ausland
Ganzjährig 9 Gld. — kr. ö. W.
Halbjährig 4 Guld. 50 kr. ö. W.
Vierteljähr. 2 Guld. 25 kr. ö. W.
Pränumerationen werden jeden Tag entgegengenommen.
Annoncen werden nach aufliegendem Tarif berechnet.

יידישע פעסטער צייטונג

פאָליטישעס אָרגאַן. ערשיינט וואָכענטליך דרײַמאָל.

רעדאַקציאָן אונד אַדמיניסטראַציאָן בעפינדען זיך: בודאַפּעסט, האָכשטראַסע נומ׳ 1.
פּראַנומעראַציאָנס-פּרײַס:
פיר אָסטערײַך-אונגאַרן
גאַנציעריג 8 טאָלער אָסטער. וו.
האַלבעריג 4 טאָלער אָסטער. וו.
ווערטעלעריג 2 טאָלער אָסטער. וו.
פאַרן אויסלאַנד
גאַנציעריג 9 טאָלר. — קר. ע. וו.
האַלבעריג 4 טאָלר. 50 קר. ע. וו.
ווערטעלעריג 2 טאָלר. 25 קר. ע. וו.
פּראַנומעראַציאָנען
ווערען יעדען טאָג אָנגענומען.
אַנאָנצען ווערען נאָך אַן אָפּגעדרוקטן טאַריף בערעכנט.

בודאַפּעסט, פרײַטאָג, א׳ תמוז התרמ״ו. Erscheint wöchentlich dreimal. אכטצעהנטער יאהרגאַנג נר. 77. 1886

אין ענגלאַנד.

ווען דער קאָנזול פאָן ענגלאַנד נאָכגעגאַנג ווערד, האָט זיך אין אַדער 50 אַהרגען רעגערונג גיי איינע האַרבריטש פאָן דעם געזעטצלוכען ווענע דער פּערלאַמענט געוויסען איזט. איין לאָב, דאָס דיא קאָנזול ווקטאָריא אין דיא ווייטע דער אויסגע-ציכנעטעסטען הערשער שטעלט, זאָ מיט עס איך אנדערלוישס צוגעגעבען ווערדען, דאָס איך דאָס ענגלישע פאָלק דיא אַ אַ ר אַ מ ע נ אַ ר י ש ע ס ט ע נ אַ צ יאָ ן ד ע ר ע ר ד ע איזט, ווען זיך אָס עראָבערען אין דען זאָבען פאָר זיך געהערדען ענגלישען וואָהלען ציגט.

וואָס איזט דער פאַרלאַמענטאַרישס, ווען איזט דיא פּערלאַמענט? דעם פאָלקע ווערד פאָן ציט צו ציט דיא מאָנאַרכיע געגעבען, האָרבער צו ענטשיידען, אָב עס דיא אַרט אונד ווייזע, ווא דאָס לאַנד רעגערט ווערד, נטהיסס, אָדער נטס. דאָס פאָלק וואָהלט דיא אבגעאָרדנעטען נאָך זיינעם בעהעבען, איס דער מאָאָרשאַט דער אבגעאָרד-נעטען ווערדען דיא מיניסטער ענטנאָמען, זאָ דאָס דאָס לאַנד טהאַטזאַכליך נאָך דעם ווילען דעם פאָלקעס רעגערט ווערד. איזט דיא נאַציאָן מיט דיזער רעגערונג אינצופרידען, זאָ ווערד אויך ביא דער נאָכסטען וואָהל געלעגענהייט געגעבען, אויך פערטרוען אנדערען מאַנערן צו געבען; איינע אנדערע מאָאָרשאַט ווערד געוויסע אנדערע מיניסטער ווערדען ערנאַנגט, אונד איינע אנדערע אַרט דעם רעגערענס ווערד בעגאָנגען, יע נאָכדעם דאָס פאָלק עס פיר גוט געפונדען האָט. דאָס איזט דיא אינגעלוכע גרונדלאַגע דער פּערלאַמענטס, דעם פאַרלאַמענטאַרישען רעגערטען שטאַאטעס.

נון האָבען אבער אין אינגאַרן צ. ב. דיא אבגעאָרדנעטען וואָהלען נאָך גיי דיא בעשטע הענדע רעגערונג געשטרעבט. דיא פאַרטיי, וועלכע אם רוהיגע יאָר, איזט בוהיגער נאָך איינער אלס דענער איס דען וואָהלקאַמפּפען הערפאָרגאַנגען, האַסולבען לאַסט זיך פאָן אַסטערײַך אונד דישלאַנד זאָגען, איזט אין דיזען שטאַאטען אין רעגערונגס-אַרט סיסטעמ״ענטפעל פאָר זיך געגאַנגען, זאָ געשאַה דיזס איינמער אים שאַאַסע דעס פאַרלאַמענטס זעלבסט. איס דען וואָהלען דעס יאָהרעס 1872 צ. ב. איזט דיא אם רוהיגע זיך בעפינדליכע דעאַק-פאַרטיי אלס זעגער הערפאָרגעגאַנגען; וואָהרענד דעס רייכסטאָגס גענג דאָגן איינע פערשיעבונג דער קראַפטע פאָר זיך, דיא דעאַק-פאַרטיי מאַכטע דער גענגערישען פאַרטיי קלאַפּפּאַ מיטאָס פלאַטיי, מאַנגערן אלזאָ מיט גאַנץ אנדערען פּרינציפּען, אונד אלס עס 1875 צו גיינג אבגעאָרדנעטען וואָהלען קאָם, גענג רוהיגע דיא אם רוהיגע זיך בעפינדליכע טיסאַ-פאַרטיי אלס זעגער הערפאָר, אונד דאָס זעגער הערהאַלטע זיך זיבעדעם 3 מאָל. וואָס אבער בעדייטט דאָס? דאָס איינגעשלוסען נטס דאָס פאָלק דיא פאַר-לאַמענטסמאַרישאַ בעשטעמט, זאָ גערען אומגע-מערהט, דיא הערשענדע פאַרלאַמענטסמאַרישאַ בעשטעמט, וועלכער פאַרטיי דאָס פאָלק זיינע „פּרוווינציע״ שטעמע געבען זאָלל.

נטס זאָ אין ענגלאַנד:

פאָר 15 יאָהרען שטאַנד ווילאָס גלאַדסטאָן בעריטס צום צווייטען מאָל אין דער שפּיטצע דער ענגלישען רעגערונג, דיא קאָמען דיא וואָהלען הער-אין. ענגלאַנד גראָסטער שטאַאטסמאַן, בעגאָמען ד י ז ר א ע ל י, שפּאַטער לאָרד אָף בּיקנספיעלד, וואָר עס דער אין דער שפּיטצע דער גראָסען טאָרי-פּאַרטיי גלאַדסטאָן ענטגענגטראָט, אונד דיא וואָהלען ענטשיעדען פיר דיזראַעלי. 7 יאָהרע שפּאַ-טער ענטשיעד זיך אבער דאָס פאָלק ווידער פיר גלאַדסטאָן, אונד לאָרד אָף בּיקנספיעלד טראָט צו-ריק. דיא גיעדערלאַגען ענגלאַנדס אין אפריקאַ-טאָן אונד אים סודאַן פערוואָרזאַכטען בעדאָך, דאָס גלאַדסטאָן אַר אַ יאָהרען דיא מאָאָרשאַט אים פאַרלאַמענטע אינבריסטע, גלאַדסטאָן טראָט צוריק, אונד דא זיין גראָסער גענגער, לאָרד בּיקנספיעלד בעריטס טראָט וואָר, טראָט אין פאַרטיי״ענאַסע דעסזעלבען, לאָרד סאַלסבאָרי אין דיא שפּיטצע דער רעגערונג, קוריץ דאַרויף פאָלגען אבער דיא נייוואָהלען שטאַאטס, אונד דאָס פאָלק ענטשיעד נעגען סאַלסבאָרי. אונד ווען 7 מאָנאַטען לייטע ווערדע דער בעריטס 78 יאָהריגע גלאַדסטאָן דיא געשטרקע ענגלאַנדס.

דיא פערוויירונג, וועלכע דיא אומער אַ-סענדע אילאַנדישע פאַרטיי אונטער פיהרונג פ אַ ר נ ע ל ל ס אים ענגלישען אבגעאָרדנעטען הויז הערפאָרגעריפען, אונד דיא אינזולט דאָס דיזע פערוויירונגען פיהרע אָדער שפּאַטער צו רעוואָליציאָן פיהרען ווערדען, דיעסען דען נייזען שטאַאטסמאַן איינען גראָסען, דיעזע וואָהרהאַפט ווירדיגען ענטשלוסס פאַסען:

דאָס זיך יאָהרענדע אונטערדרוקטע אילאַנד, זאָלל זיינע פרייהייט, זיין הייל, אין גע-שטאַלט איינעס אונגעגעס פאַרלאַמענטעס (הומע-רולע) אין דובלין ווערדע ערהאַלטען, דורך ענגלאַנד אבער גענע אין שייא דער אינדעראַשונג אונד ענטרוסטונג: „גראָסטאַן ווילל דאָס פאַרלאַינגע פאַנגרייך (ענגלאַנד, אילאַנד, שאָטלאַנד) איס דעם דאָס מאַכטיגע גראָסבריטאַנען גערעכטען איזט, ערקלעכען!״ זאָ בריטזיך עס פאָן אלדען זיטען. אין שטיל דער אינגען פאַרטיי ווענדעט זיך גענען גלאַדסטאָן אונד ביא דער אבשטיממונג אים אבגעאָרדנעטענהויז בלעבען גלאַדסטאָנס רעפאָרמ-פאָרשלאָג אין דער מינאָרטאַט.

אין ערעס אנדערען שטאַאטען, האָטטע דיא פראַגע דיא גענגערישע פאַרטיי אין דיא רעגערונג בערופען, דיא קאָנען פאָן ענגלאַנד אבער, טראָטץ דעם זיא פערזאָלך מיין פייער גלאַדסטאָנס איזט, טראָטצדעם דיא האָפּפּאַרטיי, דיא אריסטאָקראַטיע גענען גלאַדסטאָן וואָר, ערקלאָרטע, זיא וועלע, דאָס דאָס ענגלישע פאָלק ווילבסט זיך איינע, אָב עס דען אילאַנדערן אויך ווינשע גיי אַרדען ווילל. דאָס פאַרלאַמענט וואָרדע איינגעלאָזט אונד גלאַדסטאָן שרייבט נייואָהלען איס, דיא אם 2. ד. אויך אָפּגאַנגען גאַרטען.

אונד וואָס ווערען ווייטער? עס דאָסט זיך בין צור שטונדע מיט בעשטיממטהייט נטס בע-הויפטען, וועלכע פאַרטיי דען זיעג דאָפּגאַנגען ווירד. נאָך אלדער פאַרטיי״נטס אבער אונד נאָך דעם ביזהערגען רעזולטאַט דער וואָהלען שיינט עס וואָהרשיינליך, דאָס גלאַדסטאָן אונד זיינע פאַרטיי״אַנהענגער אונטערלייגען אונד דיא אַרטיי״אַנהענגער אונד דיא אַנדערע גלעגענהייט אבגעאָרדנעטען ווירד.

נטס זאָ אין ענגלאַנד:

פאָר 15 יאָהרען שטאַנד ווילאָס גלאַדסטאָן בעריטס צום צווייטען מאָל אין דער שפּיטצע דער ענגלישען רעגערונג, דיא קאָמען דיא וואָהלען הער-אין. ענגלאַנד גראָסטער שטאַאטסמאַן, בעגאָמען ד י ז ר א ע ל י, שפּאַטער לאָרד אָף בּיקנספיעלד, וואָר עס דער אין דער שפּיטצע דער גראָסען טאָרי-פּאַרטיי גלאַדסטאָן ענטגענגטראָט, אונד דיא וואָהלען ענטשיעדען פיר דיזראַעלי. 7 יאָהרע שפּאַ-טער ענטשיעד זיך אבער דאָס פאָלק ווידער פיר גלאַדסטאָן, אונד לאָרד אָף בּיקנספיעלד טראָט צו-ריק. דיא גיעדערלאַגען ענגלאַנדס אין אפריקאַ-טאָן אונד אים סודאַן פערוואָרזאַכטען בעדאָך, דאָס גלאַדסטאָן אַר אַ יאָהרען דיא מאָאָרשאַט אים פאַרלאַמענטע אינבריסטע, גלאַדסטאָן טראָט צוריק, אונד דא זיין גראָסער גענגער, לאָרד בּיקנספיעלד בעריטס טראָט וואָר, טראָט אין פאַרטיי״ענאַסע דעסזעלבען, לאָרד סאַלסבאָרי אין דיא שפּיטצע דער רעגערונג, קוריץ דאַרויף פאָלגען אבער דיא נייוואָהלען שטאַאטס, אונד דאָס פאָלק ענטשיעד נעגען סאַלסבאָרי. אונד ווען 7 מאָנאַטען לייטע ווערדע דער בעריטס 78 יאָהריגע גלאַדסטאָן דיא געשטרקע ענגלאַנדס.

דיא פערוויירונג, וועלכע דיא אומער אַ-סענדע אילאַנדישע פאַרטיי אונטער פיהרונג פ אַ ר נ ע ל ל ס אים ענגלישען אבגעאָרדנעטען הויז הערפאָרגעריפען, אונד דיא אינזולט דאָס דיזע פערוויירונגען פיהרע אָדער שטאַאטסמאַן צו רעוואָליציאָן פיהרען ווערדען, דיעסען דען נייזען שטאַאטסמאַן איינען גראָסען, דיעזע וואָהרהאַפט ווירדיגען ענטשלוסס פאַסען:

דאָס זיך יאָהרענדע אונטערדרוקטע אילאַנד, זאָלל זיינע פרייהייט, זיין הייל, אין גע-שטאַלט איינעס אונגעגעס פאַרלאַמענטעס (הומע-רולע) אין דובלין ווערדע ערהאַלטען, דורך ענגלאַנד אבער גענע אין שייא דער אינדעראַשונג אונד ענטרוסטונג: „גראָסטאַן ווילל דאָס פאַרלאַינגע גאַנגרייך (ענגלאַנד, אילאַנד, שאָטלאַנד) איס דעם דאָס מאַכטיגע גראָסבריטאַנען גערעכטען איזט, ערקלעכען!״ זאָ בריטזיך עס פאָן אלדען זיטען. אין שטיל דער אינגען פאַרטיי ווענדעט זיך גענען גלאַדסטאָן אונד ביא דער אבשטיממונג אים אבגעאָרדנעטענהויז בלעבען גלאַדסטאָנס רעפאָרמ-פאָרשלאָג אין דער מינאָרטאַט.

אין ערעס אנדערען שטאַאטען, האָטטע דיא פראַגע דיא גענגערישע פאַרטיי אין דיא רעגערונג בערופען, דיא קאָנען פאָן ענגלאַנד אבער, טראָטץ דעם זיא פערזאָלך מיין פייער גלאַדסטאָנס איזט, טראָטצדעם דיא האָפּפּאַרטיי, דיא אריסטאָקראַטיע גענען גלאַדסטאָן וואָר, ערקלאָרטע, זיא וועלע, דאָס דאָס ענגלישע פאָלק ווילבסט זיך איינע, אָב עס דען אילאַנדערן אויך ווינשע גיי אַרדען ווילל. דאָס פאַרלאַמענט וואָרדע איינגעלאָזט אונד גלאַדסטאָן שרייבט נייואָהלען איס, דיא אם 2. ד. אויך אָפּגאַנגען גאַרטען.

אונד וואָס ווערען ווייטער? עס דאָסט זיך בין צור שטונדע מיט בעשטיממטהייט נטס בע-הויפטען, וועלכע פאַרטיי דען זיעג דאָפּגאַנגען ווירד. נאָך אלדער פאַרטיי״נטס אבער אונד נאָך דעם ביזהערגען רעזולטאַט דער וואָהלען שיינט עס וואָהרשיינליך, דאָס גלאַדסטאָן אונד זיינע פאַרטיי״אַנהענגער אונטערלייגען אונד דיא אַרטיי״אַנהענגער אונד דיא אַנדערע גלעגענהייט אבגעאָרדנעטען ווירד.

נטס זאָ אין ענגלאַנד:

פאָר 15 יאָהרען שטאַנד ווילאָס גלאַדסטאָן בעריטס צום צווייטען מאָל אין דער שפּיטצע דער ענגלישען רעגערונג, דיא קאָמען דיא וואָהלען הער-

148 דער טאָרי״פּאַרטיי״א (דיא קאָנזערוואַטיוע פאַר-טיא ענגלאַנדס, דיא אבער ליבעראַלער איזט, אלס דיא ליבעראַלען פאַרטיען אנדערער שטאַאטען) 26 ליבעראַלע, פאָן דער פיהרערען פאַרטיי״א גלאַד-סטאָנס, דיא אבער בעטרעפּפּס אירלאַנדס ג ע נ ע ן גלאַדסטאָן אי״פּגעטרעטען איזט (דיסעענטיעגדע, 54 אנהאַנגער גלאַדסטאָנס אונד 19 אנהאַנגער פאַרעגעלס (אירלאַנדער). בין הייטע שטעהען אלזאָ 54 אונד 19 געגען 148 אונד 26.

דיא לאַנדגעמעמדען, פאָן וועלכען גלאַדסטאָן ווינג הייפטטרעפּפּס עי״וואַרטעט, זיך צוואַר נאָך צוריק אונד עס איזט נטס אינמאָגליך, דאָ דיעסע גלאַדסטאָן נאָך צוריק מאָאָרשאַט פערהעלפען ווערדען, וואָהר-שיינליך ערגאַר איזט דעם נטס.

ענגלאַנד האָט נאָך גיי ערבשטערטע וואָהלקאַמפּפּס געגעהען, דיא וואָהלער פיהלען עס הערייס, דאָס זיא א ב ע ר ד י א צ ו ק ו נ פ ט ע נ ג ל אַ נ ד ס ענטשיידען.

דער ווייס גראָסטע טהייל דער ענגלישען ווידען האָט זיך פיר דיא רעפאָרמפאָר-שראַנגע גלאַדסטאָנס ערקלאָרט. אין לאָנדאָן האָט אם 31. יולי איינע פערזאַמלונג פאָן 15,000 ווידען אונטער פרייעס הימעל שטאַטגע-פונדען, דיא זיך פיר דיא קאָנזראַטיוע מאָג-טאַגונס אונד ערגיעס (אנהאַנגער גלאַד-סטאָנס) ערקלאָרטען. (דאָס דיא ווידען, דיא זיך פיעל פאָן אונטערדרוקונג צו ערצאָהלען וויסען, פיר דיא בעפרייונג אונטערדרוקטען גאַנצע אונדערע שטימע ערהעבען, שיינט פאָסט זעלבסטפער-שטאַנדליך.) ווידישע אבגעאָרדנעטענאַנזיראַטען זיך דיא פאָלגענדען: לאָגער ל. כ אַ ה ע ן, סיר וויליאָם גאָלדסמיט האָמעל מאַגטאַ-גיי, אַרטהור כאַהען, אונד באַראָן פערדינאַנד ראָטהשילד (פיר גלאַדסטאָן) סערדושאָן סימאָן, באַראָן הענרי וויאָרמס אונד פיליפּפּ פאָלק (נעגען).

ווייטער ברייף.

(אייגענאַל בעריכט דער „ווידישען פעסטער צייטונג״)

ווען, 2-טען יולי 1886.

געסטערן האָבען איך איינע אינטערעסאַנטע מיט הערען באַראָן ע. וו אַ לד בערג, פאָן וועלכעם דיא בראַבאַנטער בעריכטעטען. דאָס עס פאָם רומאָנישען קאָנגע אין אנגעלעגענהייט דעם צווייטען אסטערייכ אונגאַרן אונד רומאָנען אי״סגע-בראָכענען צאַלדרעגעגעס אין אייזענע עמפּפאַנגען וואָרדען דיא. הערר ע. וואָלבערג שטעלטע דיזע מעלדונג געגעשיעדען אין אבערעדע. „אָך וואָרדע וואָהל — זאָ אי״סערגעט ער זיך טיר גענגאַוכבער — אינלאַנגסס, דיא שאָן פיעלע מאָלע פאַרהיר, פאָם קאָנג קאָרל אין אייזענע עמפּפאַנגען, ביא וועל-כעם אנלאַסע איך דיא לייזונג צאַלדאַנגעלעגענ-הייט צור שפּראַכע קאָם. אבער דיזע פאַרטיי גע-האַרטע איך גאַר נטס צו מיינע״מיסען אונדערוואָר איך נטס דער גענעגשטאַנד, דער מיר צור איי-גענגאַרטע פּראַגאַנאַסטע, זאָ פיעל קאָנן איך איי-גען זאָגען: דער איינדרוק, דען איך ביא מיינע ענגסטען פערוויילען אין רומאָנען עמפּפאַנגען האָבע, איזט דער, דאָס עס, ווען נטס גאַר באַלד, ע נ ד ל י ך דאָר צו אי נ ע ר אי נ נ-נ נ צווישען אָסטערייכ-אונגאַרן אונד רומע-נען אין דער צאַלדפראַגע קאָמען וויירד.“

פרויענשאָנהייט!

מיינע פאַן שיר זעלבסט ערפינדונג אונד ערציינגט געזונדס-פאַמאַרע ווירקט איסנעציינגעט נעגען דיא הויטהויט דער הויט, בייא זאַממערשפּאַסען, לעבערפלעקמען, ווימערן, בייא אבנאַרסער ראַסח דעם געזונדס אונד דער גאַנץ, קוריז זיא מאַכט דיא הויט ריין אונד מאַקעלאַז. — מאַדאַמאַוועלל עדלע גרעזאַן, איינע שאַנהייט פאַנגרייכס. בעזונטעט שאַן זייט 2 יאהרען מיינע פאַן מיר זעלבסט ערציינגט געזונדס-פאַמאַרע, 984 אנערקענונגשריבען לייגען בייא מיר, צוריק איינזענדונגהמעט דעם געזעהטען פּבליקומס אויף. איינציג אונד אַלליין נור אַפּ עדלע ערציינער צו בעצייהמען.

פּרייז: 1 קלייגער טיגעל 70 קר., 3 קלייגע טיגעל 1.80 פל., 1 גראָסער טיגעל 1,20 פל., 3 גראָסע טיגעל 3 פל., 1 שטיק זייפע 40 קר.

Lefkowits Tóbiás.

Budapest, VI. Bez. Königsgasse Nr. 36.

קיין מאַגענליידען מעהר!

גלייכצייטיג עלייבע איך מיר, איהנען מיינע מאַגענען אונד פּעכבערטראַפּפען צו עמפּפעהלען נעגען מאַגענליידען יעדער אַרט, בעזאָנדערס אבער נעגען מאַגענשווּאַכע, אַפּפעטיטלאָזיגקייט, מאַגענזורע, בלאַהונגען, קאָליק, מאַגענקאַטאַרר, סאַדרעגען, זאַגד אונד שווינדלונג, נעגען מאַגענליידען אין אַלגעמיינען. מיינע נעזונדס פאַן שפּייזען אונד געטראַנקען עגשטאַנדען.

פּרייז: 1 פלאַשען 1.05 פל. 3 פלאַשען 3 פל., 6 פלאַשען 5.50 פל.

פּראָווינצבעשטעללונגען ווערדען געגען איינזענדונג דעם בעטראָגעס אדער פּאָר נאַכנאַהמע עלעגאַנט. — מאַגלעך דרייַמאַליגער פּאַסעזאַנד נאַך אַללען זייטען.

LEFKOVITS TÓBIÁS.

דיא פאַרבוויראָרגאַנדלונג דעס

פּראַנץ וואַשוואַרי

בודאַפּעסט, קעריעפּעשער שטראַסע 13, (נעבען דעם האָטעל צום ווייסען קאַמעל.)

איבערניממט צור עלעגאַנטען אונד פּראָמפּטען אויספיהרונג אַללע אַרט בוכבינדערי-אַרבייטען צו בילליגסטען פּרייזען.

פּרעגער עמפּפעהלט דיעזעלבע איהרע פאַרצייכנען: אַלבאַרען, לאַדענאַרען, עדלעאַרען, פּרעסס אונד מאַשינענאַל עכט ענגלישען קוטשען. קאַפּאַל בעגישען, פּיסאַרען-לאַקק, דיא אַן מיר עפּפענדליכע מאַבעל-אַלטיר-אַפּפּאַראַט איינע שאַפּפעל 30 קר., זאַלאַן קיינעס הויז פעהלט. דיעזע מאַבעל-אַלטאַר מאַכט אַפּפּאַראַט איינע ווייר מיט איינעס טוראַפּפּאַן אויפגעשטאַנען אונד זאַפּאַרט עפּיזיעזען, וואָרונד יעדעס מאַבעלשטיק זיינען איינשטעלבאַר. מאַבעל-אַלטיר-אַפּפּאַראַט אין עדלעס הויז פעהלט. דיעזע מאַבעל-אַלטאַר אַפּפּאַראַט איינע ווייר מיט איינעס טוראַפּפּאַן אויפגעשטאַנען אונד זאַפּאַרט עפּיזיעזען, וואָרונד יעדעס מאַבעלשטיק זיינען איינשטעלבאַר. מאַבעל-אַלטיר-אַפּפּאַראַט אין עדלעס הויז בייא דען הערען: פּעדיגאַנד נעזיהא, שוסטער לאַיזשטען, נ. הייצער ראַטזיאַנערגאַסע, אונאַן ווילאַיס עדער פּראָנטסקאַנער פּראַטץ, שלאַלעס ה. עשטערגון הערגעסדרוי-אַלפּאַנגאַסע, פּריעדריך דעשטרי וואַצנער-בולעוואַר, וולעכע עס באַטאַר דעשטרעפּעטעראַנגאַסע, נ. פּעטעס דעריעפּעשטראַסע, ה. גרייזער נעזאַנדטראַנגאַסע, הייסענעדעלאַנג בייס עדעווער:

Franz Vasváry,

Budapest. Kerepescherstrasse 13.

Neben dem Hotel zum weissen Rössel.

HOTEL LONDON

BUDAPEST.

ווייס-אַ-זיים פאַם אַפּט-אַנגע. שטאַנטסבאַהנהאָף. אָמניבוס אונד פּעדערבאַהן-האַלטעשטעלע, אינער 50 צימער פאַן 60 קר. אויפוואַרטס. מאַנאַט צימער בילליגסט בעדינגט

זוידעל אונד נייטאַנגס

האַנדעלס

זינגער-נאָהמאַשינען

זינד דיא בעסטען מאַשינען דער וועלט.

דאַס גייע האַבאַרטיגע זינגער-מאַדעל דיעזער רעגאַמידטען פאַבריקק עפּפיש זיך איינער גראָסען בעליעבטהייט אונד אַללגעמיינער אנערקענונגען. דאַזזעלבע פּעפּאַיינגט אין זיך אַללע פאָרצוגע, וועלכע דער קייפער אַן איינע ווירקליך פּראַקטישע נאָהמאַשינע צו שטעללען בעקוטנגס איזט. דיא מאַשינע מיט דען נייעסטען אפּפּאַראַטען איסנע שטאַטטע, ווייד פאַן קיינעס אנדערען פאַבריקאַט, בעצייכנעט אונד דער לייסטונגספאַהיגקייט איבערראַסענד.

יעדער קייפער שטעהט זיך דאַהער פאַר אירעפּיהרונג, אונד קויפט נור ווידעל אונד נייטאַנגס זינגער-נאָהמאַשינען וועלכע אַלס וואַהרע שפּעציאַלשטאַטען פאַם

זינגעראַל-פּעראַטרעטער

PÁPAI MANÓ Budapest. Andrássystrasse 14.

צו אייסערסטען פאַבריקפּרייזען, קלייגער אבצאַהלונג, VI יאַהרינער ערעלטער שיפּסלינגער גאַראַנטיע פּעריאָדס ווערדען. ☛ פּרייזליסטע אונד גאַהערע אויסקונפטע גראַטיס אונד פּראַנקאָ. ☚

בייא פּעלעו אויסשטעללונגען מיט האָכסטען פּרייזען אויסגעצייכנעט.

פּראָמיירט ווייען — פּראָמיירט ווייען 885

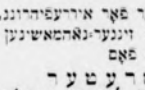

אוויז פיר דאַמען.

פאַר-אויסשטעללונג — קונסט-אַ-ششעללונג 1

גראָסע ווילבער מעדאַלגע.

פּראָמיירט לאַנדעסאויסשטעללונג בודאַפּעסט 1885

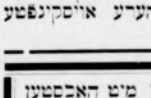

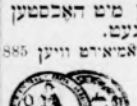

ווילהעלם רישאַנעק

שפּעציאַלטעט פיר דאַמען-שיטל אונד פּעריקען.

עמפּפעהלט ווינע רייכע אויסוואַהל פּערטנער שיטל פאַן 3 פל. אויפ'ר.

דאַלס פּעריקען מיט ריקקוואַרטיגעס האַאר אונד פּרי-פּרי פאַן 56 פל. אויפ'ר. נאַטעע פּעריקען מיט פּרי-פּרי פאַן 12 פל. אויפ'ראַטס. ניכט קאַנווענינד רעגעס ווייד אַהנע ווייטערעס אומטעשטיטע אַלטע שיטל ווערדען נעפאַרבט אונד נייע טרייבע הויזענעטעצט פּר שטיק 2 פל.

פּראָווינצאויפטראַג ווערדען פּראָמפּט אונד פּאַלד עפּפּעדיראַט.

פּריזיקראַנט פּראָנקאַ איינגעזענדעס.

WILHELM RISCHANEK.

Haarhändler, Budapest. Königsgasse Nr. 36.

MATTONI'S

GIESSHÜBLER

reinster Säuerling

SAUERBRUNN

bestes Tisch- und Erfrischungsgetränk,

erprobt bei Husten, Halskrankheiten.

Magen- und Blasenkatarrh.

Heinrich Mattoni, Karlsbad und Budapest.

וועגען מאַסענדעמאָלירונגען

עבענערדינגס I. אונד II. שטאָקק האָהער הייזער פּעריקוזעס איך

שטוינענד בילדין

בייטאַטער-יאַר, דאַכשטוהלדאַלז, דיפּעלבייטען, בעדעטטער, לאַטטען, מעהרערע הונדערט אַרט דאַסעלבע אונ. איינפאַכע פּענסטער מיט אונ. אָהנע שפּאַלטען, מעהרערע הונדערט צימער-, קיכען-, שפּייז-, טאַפּעטען אונד מאַלאַנטהרען, אין אונד איינגאַנגס-, טהרען, גאַנג- אונד פּענסטער-גיטטער, בריגגען געלהייטער-פּלאַטטען, טהאָרע אונד איבערהייפּט אַללע אים בייפאַכע אינשלאַגענדע אַרטיקעל.

Näheres in meiner Bautischlerei und Baumaterialien Hauptniederlage

J. SOMMER,

Budapest, VI. Waitznerstrasse 51.

בריעטטכען זשאַלוזין

אין בעסטער קוואַליטאַט גיגען 6 יאַהרע גאַראַנטיע, פּערגער האָלץ, גראַדעל אונד דאַמאַסט ראָלאַס. אַללעס צו אונגעמיין בילליגען פּרייזען טאַפּעטען געדעראַנט.

Ludwig F. Grün,

Budapest, Andrássystrasse 49. (Octogon.)

פּראָווינצ-אויפטראַג ווערדען בעסטענס עפּפעקטואירט.

פאַן 10 פלאַשען אויפוואַרטס פּראָנקאָ אינס הויז געשטעללט.

Exportfähige Steinbrucher

Flaschen-Biere

in anerkannt bester Qualität kommen in Kisten zu 25 und 50 Flaschen nach allen richtungen zu folgenden Preisen inclusive Flasche in Versandt:

		100 Flaschen à 7/10 Liter	5/10
Export-Lagerbier	fl.	20.—	14.—
„ Märzenbier	„	21.—	15.—
„ Doppelmärzen	„	23.—	16.—
„ Hofbier	„	24.—	17.—

Engros-Wiederverkäufern besondere Begünstigung.

Bestellungen sind einzig und allein zu richten an

Bieber Andrat, Budapest. Kerepesi-ut 6. sz.

Die leeren 7/10-Liter-Flaschen werden per Stück mit 8 kr., die 5/10-Lit.-Flaschen mit 5 kr. ab Budapest vergütet.

עססיג-עססענץ

וואַרים אינשער אייגאַכער בייטשונג פאַן וואַסער פאַן יעדער הייזסייא דער נעזונדעסטע אונד שמעקרעכטסטע מאַהל- אונד אייגמאַך-עססיג. דערשעללבאַר איזט. איין קלייגעס פּאַשען גענוגט צו 12 ליטער עססיג. 5 פּלאַשען אינקלוזיוו קיסטען 3 פל. ווירד פּראָנקאָ צוגעזאַנדט.

Grabmonumente

דיעזעגען, ווערבע דיא טהייזיגע פּפּלעגט האבען אידרען טהייערען דאַ הונגעשעדענען גראַבשטיינע צו זעטצען עמפּפעהלען ווייד אונזערע אים גאַנצען לאַנדע בעסטבעקאַנגטע גראַבשטיין-פאַבריק, וואָ ווייד איבער 2000 גראַבשטיינע שטעטס פּערטיג אם לאַגער האבען, וועלכע צו דען בילליגסטען פּרייזען צו האבען זינד, אונד צוואַר דאַטהער מאַרמאָר פאַן 4 גולדען אויפוואַרטס, שרעבישע בלויגרינע מאַרמאָר פאַן פּל. 18 אויפוואַרטס. גראַנאַט-סיעניט אונד פּאַרפּיר אין פּערשיעדענען פּאַרבען פאַן 60 פּל. אויפ'ר.

Monumenten-Fabrick der

ENTREPRISE DES POMPES FUNÉBRES

Budapest. Kerepescherstrasse 68.

דיעזערבע איבערנימטט פּערנער דיא אויפפיהרונג גראַבדענקמאַלער נאַך איינגעגעבען אדער פּאַרגעלעגטען פּלאַנען פיר פאַדרעקע גראַבזיטונג אונד עבענטע הייזע-דאַסעט פּערגאַלדונג ווירד גאַראַנטירט.

מוסס, דאס דער לעדרשטאפ זא פעלטמילט ווערדן אזוי, דאס דיא זוילטלינען לעדרגענגנשנדע וואהרענד דער פארמיטטאג פארגעטראגען וואורדן, אינדעם דער נאכ־מיטטאג אויסשלעסלעך פיר דיא הערבר. נעגנשטאנד: חומש עם פרש", תהלים, נמרא רעזעווירט בלייבט."

דער בערוכט בערופט זיך איף דיא איסע־רונג דעם הערן שולאנשפעלטארס, קאנגליכען ראטהס אזוף פאן ראטה, דער אם 15. אנגעד דיא שולע בעזוכטע אונד איגע מערשטנדיגע פרופונג איס דען פראפאנען לעדרגענגנשטאנדען פארנאהם. דער הערר אינשפעקטאר שפראך העבריא זיינע פאלסטע צוהלרעדנהייט איס אונד איסערטע זיך אין דיזעום זינגע אין דער באלד דארוף שטאטגנעהאבטען קאמטאנסיטצונג.

„מיסס אינז שאן אין דערארטיגעס אינטעריס — זא מאהרט דער בערוכט פארט — פאן אלדן" קאמפעטענטע פעזוכלוכקייט איגע גראסע בעפרידיגונג גזוואהרען. זא קאנגען ווייר עס אויך גכט פערשווינען, דאס אויך אנגע־דערטע ייוישע צייטשריפטען, „ייוישע פרעססע", „יד, מעסטער צייטונג" אז. אנד. זיך זוועדרהאלט אונד אנדר־קענענד איבער אנזערע הנדערפשולע איסערטען."

„דיא אונטערריכטסשפיראכע איזט אין דען מייסטען לעדרגענגנשנדען דיא אינגאריישע. בראף בוכהאלטונג אונד רעכנען וואורדן אין דייטשער שפראכע פארגעטראגען, דא אויך דען אויס דעם אינגערן אונגארנס קאמטנדען, נור אונגאריש שפרעכענדע שולען, דיא דער דייטשע שפראכע ערלערנען וואללען, עכגנגע נעטראגען ווערדן מוס."

„דאס שולגאר 1886 7 בענינגט אים סעפטעמבער ל. י. אונד ווירד גליכצייטיג אויך דיא II. קלאססע עי־אפנטעט. איינגענאמטען וורדען שולע מיט נטעם צייג־נוסס איס דער IV. פאלקסשולקלאסס, אדער נאך אנ־גלעגטער איינגאהמספרופונג איס דען לעדר־ענגנשנדען דייטשע קלאסס. דיא איינגאהמע דער שולע פונדעט אם 15. אויגוסט ל. י. אם אין דער נאטאראנסטאלטע „דער הייליגען ארמאר". אויר. קולטוסמינדיג שטאטט. זיא אויך יעדע הערייה בעצעגלינע מינדליכע אדער שריפטליכע אויס־קונפט בגרייטוילנגס עשטהיילט ווירד."

דיא פראפאנען לעדרגענגנשטאנדע דיא אין דיזעום שולגאהרע פארגעטראגען וואורדען, זינד דיא פאלגענדען: אינגאריש, דייטשע אונד פראנצאזישע שפראכע, געאגראפיע, געשיכטע, בוכהאלטונג, וועסטעלרע־ט. כארדרשפאדרינג, נאטורגעשיכטע גאמעטרע, שאנשרייבען אונד צייכנען.

ווייר קאנגען גכט אומהין, דיזעוס שולע, דיא זא גאנץ אונערן ווייטען עגטשפרוכט. דיא אבער אויך אין וואהרהאפטיגעס בערוהפנגס איזט, אויך בייא דיזעוס גערעגעהייט דען ייוישען עלטערן אויפס אייגנדרינגלוכסטע אונד אלל־ערווארמסטע צו עמפעהלען.

לאנדעס, דעם מאן אנגעהארט, אינטער אלדען אומשטאנדען גערעזאהנט שולדיג: ולכסט ווען מאן דייטליך איינזעהט, דאס דאס נעוטען אונגערעכט איזט."

יאקאב נאכדער זאה דיינען שווייגענדזאהן שארף אן.

„עס הערשטשט איגע בעדרינגטע שולדיג אין דער קלייגען מאכבארליך ערלייכטערטען שטיגע; עס וואר נאך גיג פאנגנאהמען, דאס זיך דער שווייגענדזאהן ערלייכט האטטע, דען שווייגענדאשטר צוריקגכט צו ווייזען.

„איי, איי, איי!" זאגטע יאקאב נלאוטר ערלייך נאך לאנגער פוינע. „בגוט דוא נאר דערזינגדערקאמטן. מיך צו מאראלייזירן? איר דאס נעלד האטטעסט דיא לאנגען דא־היים בלייבען! בייא דיר קאנן מאן זא לאנגען: דאס נאנצע יאהר בעשרונקען, פורים נגטטערן, וואיזן? דיינען מאן דיך אייסער דער צייט אנראדט, וייא דוא זא גוט דא דער רעדען קאנגסט מאן מיטשטראנד אונד ווייי דאדט דוא נעוטעצע דונד, מאכט מאן מיינען ווער ווייס, דיינען עס צו שווייאר קאמטט, מאכסט דוא איין אנדער נעזיכט אונד לאססט דיר זא גוט אללעס נעפאללען אלס ווייא איין יעדער אנדערער! אונד וואס דאס ער נעזאגט וייא ער דריבען וואר, דער לומפ!"

„דיא פיט האט ער מיט פאטמנאמטען." ווצאהלטע מורל, „אונד מאפט אונד שיסטעל אונד טעללער אונד מעסטער אונד נאבעל אונד לאפפעל אונד אללעס. קוקן —"

„אונד דאס האסט דוא דיר אללעס נעפאללען לאס־סען?" זאגטע יאקאב נלאוטר צו דעם שווייגענדזאהן.

„עס מחוט מיר וועה! שווארז! אבער איך מוס עס איהנען נאך אינמאל זאגען, דאס דוא מיך נאנץ בעשטימט פאלש פערשטאנדען האבטען, ווען דוא מיינען, דאס איך מיך האטטע זאללען אויסלעהנען נעגען אדאן שטרונק, איך מאללע דאס געטהאן אים נאנצען דאס איזט ווארה, איזט ווען איך ווייסטע, ווייא מאן עס אנשטעללען זאלל, צו בעווייזען, דאס דיזעוס שטאפפאללע נעזעטען וואנטער איינע אינזע נע נאצאיצו ליידען האט, אויסגראבען ווערדע, מאכטע אינס מחוז, אונד ווען איך מיטס בוז צום קאוזע נעהן: אבער זא דאנז דאס נעזעטען צו דעקס בעשטעהט, דאדיך קיין אינטעללוגנ זיך דעטעללגען ווירדזעטצען: ווער דאס מחוט איזט איין יעכעלל!

„איך בישטע אייד, דארט שאן אייד מיט דיזעוס זאכען!" זאגטע היה שרה. „אונד מחוטס מיר גכט דען שכת פערווירסטען. וואס וואללט איהר דענן דא איינגעטליך דעייסבערגען? בוזט דוא נעזיכט! — איזט ער נעזיכט! — יעטצט איזט עס פארבייא, אונד עס איזט קיין אללער נעגענשטאנד! פאקעטעל! איין שטאפ, עס האט שאן אללד זיין דעכאנ אינער מעהר אנגעטעללט, אלס וייא אינ־פעצאדלטע פיט צו עסטען אונד דא וועלט איזט דאך גכט אינטערגעגאנגען. ועטצט אייך נעדרעי אונד ווייטער „אפטע" איזט!"

„איך מיין נוי, ווייל ער זיך אללעוייל זא נאס נעמאכט האט מאן מיטשלאנד הער" — זאגטע יאקאב נלאוטר.

„דאס דוא מיר יעטצט גכט אין ווארט מעהר דעדען מחוסט," פלוסטערטע מורל אויהרטס מאנן אינס אהר, „דענן דער אפטע איזט, ווייא דוא ווערטסט ווולד אונד עס קאן דא נאך אין שטרוט הערוסקאמטען אונד ווייטער אטללט מיר גכטס, דאס זאלל אדאן גכט עלעבען, דאס אויהר צווייא איך ווענען ווייטער הערוסגאנגען זאללט."

איך מאללע דאס נעטעטען אים נאנצען דאס איזט ווארה, אונד ווענען איך ווייסטע, ווייא מאן עס אנשטעללען זאלל, צו בעווייזען, דאס דיזעוס שטאפפאללע נעטעטען ווערדע אינע אינזע נע נאצאיצו ליידען האט, אויסגראבען ווערדע, מאכטע אינס מחוז, אונד ווענען איך מיטס בוז צום קאוזע נעהן: אבער זא דאנז דאס נעטעטען צו דעקס בעשטעהט, דאדיך קיין אינטעללוגנ זיך דעטעללגען ווירדזעטצען: ווער דאס מחוט איזט איין יעכעלל!

„איך בישטע אייד, דארט שאן אייד מיט דיזעוס זאכען!" זאגטע היה שרה. „אונד מחוטס מיר גכט דען שכת פערווירסטען. וואס וואללט איהר דענן דא איינגעטליך דעייסבערגען? בוזט דוא נעזיכט! — איזט ער נעזיכט! — יעטצט איזט עס פארבייא, אונד עס איזט קיין אללער נעגענשטאנד! פאקעטעל! איין שטאפ, עס האט שאן אללד זיין דעכאנ אינער מעהר אנגעטעללט, אלס וייא אינ־פעצאדלטע פיט צו עסטען אונד דא וועלט איזט דאך גכט אינטערגעגאנגען. ועטצט אייך נעדרעי אונד ווייטער „אפטע" איזט!"

„איך מיין נוי, ווייל ער זיך אללעוייל זא נאס נעמאכט האט מאן מיטשלאנד הער" — זאגטע יאקאב נלאוטר.

„דאס דוא מיר יעטצט גכט אין ווארט מעהר דעדען מחוסט," פלוסטערטע מורל אויהרטס מאנן אינס אהר, „דענן דער אפטע איזט, ווייא דוא ווערטסט ווולד אונד עס קאן דא נאך אין שטרוט הערוסקאמטען אונד ווייטער אטללט מיר גכטס, דאס זאלל אדאן גכט עלעבען, דאס אויהר צווייא איך ווענען ווייטער הערוסגאנגען זאללט."

דיא מאהנונג גכטעט; דער ווארטיעכטעל האטטע זיין עגדע דא דער שווייגענדזאהן איך דיא לעטטעט העי־אייסאריגונ דעם פאטטרט דייגס אנטוואהן.

מאן יעטצט זיך נעדרעי, דיא ביידען פרייען ווכטען, אים דען אנלייגמאטטן נעגענשטאנד נאנזן אין דען הינטע־נרונד צו דראנגען, אטמטפאהם אן אנדערע דינגע אנזע־קוטטען: דאס פעגלעגענרטטע ווארדרע הערבעגעראהם, גכטס ווללטע פעראנגען, דיא אונטערדאהטונג ווארלטע גכטס אין פלוס נעראהטען. דיא פערטטטמונג דאס אינס גרהאטטע אין דיזעוס דאס אנדרע דינגע אונד אין דער אנדוויר־קער אונס גרעגנגע אונד דיא פעגלע אטטע האנדווערקער אונס גרעגנגע אונד דיא פעגלע אטטע אנדערע אונד אנדערע אונד דיא פעגלע אטטע אנדערע אונד אנדערע אונד דיא פעגלע אטטע אנדערע אונד אנדער

ביא דיזער געלעגענהייט, ווייל עס פיר דיא רעזער דיזעס בלאטעס וואהל אינטערעסאנט זיין, צו ערפאהרען, דאס הערר באראן מאזעס *) פאן וואלדבערג אין גאליציער יודע מדלי היחס ואבירי התורה איזט אינד הייסט נאך דען פרינצי-פיען דעם שטרענגלי-בינען יודענטהומס מיט אונ-ערשטעלליכער טייע אנהאנגט. זיין ברודער איזט קייזר-אבבינער אין דער גאליצישען שטאדט יא-ראסלו. הערר באראן מאזעס פאן וואלדבערג, דער ערסט פאר קרצעם דיא אין בעסאראבען לעבענ-דען פרינסלי-כען דאמאנען (גוטער) דער קאנזין נא-טאליע פאן סערבינו אנגעהיפ האט, אינד דער אייך אין גאליצען אינד רומאנין (אסס') בעזוט-צינגען האט, אלזא אין שטאמען: רוסלאנד, אסטערייך אינד רומאנין רוסבעגעגנעט איזט, האט בעריים מעהרערע ספרים פערפאסט, פאן וועלכען דאס איינע אינטער דעם טיטעל „כך היא דרכה של תורה" הדפיס יאסס' תרכ"ז גראסעס אויפזעהען, ערדענט האט.

* * *

ווא פערלייעט, ווייל הרב הגאון ר' זלמן שפיטצער נ"י דעמנאכסט, יאהרשיינליך ז' אב, אין דער דיזענען שפשיחל דען פערעוויגען פעסטער אבערראבבינער מספיד זיין. מ. ד.

פערשיעדענע נייאיגריטען.

* („בודאפעסט אין פרעסס-בורג") בעצייגנגסמעגר איך דען אינטער דיזער אבערשריפט ערשיינענען ארטיקעל אינזערער פרייזאגנומעמער. ערהאלטען ווייר איינע פאן הערדן יאראב פרידנד אין פרעסבורג „אים נאמען פעלעד" נעגעבענעטע ערקלארונג, דיזע וועלכער דיא גאנצע פרעסבורגער געמיינדע אבער דאס איינגעגאנגענע פארגעהען דער צוויא גבאים דער חברה קדישא, דער הערדען אבעלעס אינד זאנגענפעלד איפס טיעפסטע ערביטטערט איזט. — ווייר בעדויערן דיא ערקלארונג דעם וואהרהייט נאך איס מאנגעל אן דיס (דער ברעף איזט אינז פאר שליסס דעם בלאט טעם צוגעגאנגען) נישט פערפאסט אין צו לאנ-גען. דאך עגיט איס דערזוועלען הערפאר, דאס 1-טענס: דיא גענאנגטען גבאים דיא איבערגען איס-שיטנטלערער דער חברה קדישא הינטערס ליבט געפ'הרט האבען. דיזעוג ווייטי-

*) דיזעוג אינזער בעריכטער גלייכגעזינגנאסס געזנגט זיך בעראיילך מזעס אינד איך דאס פאס שייי-בער דיזער צייטען בעוינסטעט אדעלסיזראס דעם באראן וואלדבערג דיזעטע איך דיזעגן פאראנסען.

טען נאמלך צו אינער דזטצונג איינבערופען צו ווערדען, וא דיא ענטשיידען פיר דיא בעערדיגונג דעם טהיערען פערשטארבענען אם רבנים פלאטצ עטשטעמהומס וואלטען, דא אינטע אבער הערר אבערעם, אללעס זייא בערייטס אין בעסטער ארדנונג. אלס דאנן דער ראב ביגער פאן פעטשנייראדא אנקאם, זאגטע הערר אבערעם: גיבט אייגמאל אום צעהנטזייזנד גולדען מאנן דיא חברה איינען פלאטץ אייגעם חברהמיגלעד אבזו-לאסען. עס איזט אלזא נישט ריכטיג, דאס פיר איינען פלאטץ געלד פערלאנגט וואהדדע, דאס זעלבע האט אבגרינגעגנס אויך הערר שאבער גערר אין דער געבטרעגען אויסשוטצונג דער הייזגען ארטראדאסענגעמינדע ערקלארט, פאן וועלכער בעריכטונג ווייר מיט אומזאגאסערעס פערגיגען קענגטניס נעהמען, דא ווייר וועלכסס דיא גאבריכט פיר איינגלוכליך הייזלטען — דיא רעד. דער עהרווירדיגע ראבבינער פראגטע הייזייך רוהיגען מאגעס, וואהרים דער ראבבינער פאן באראששא-דיארמאסה ז"ל, פערגיגר דיא הערדען ערהרענ-פעלד ראזענבוים אונד פאפענ-היים איס פרעסבורג, דיא אויך מיינע חברה-מיטגלידער וואהרען, אין דיא ראבבינערזייטע בעשטאטיגט. וואהרים דיא ווייר אבעלעס מיט איינער לעערען אויפגלוכט אנטוואהרטעט. דער ראבבינער האטטע יעדאך בעריים דיזען ענט-שלוסס מיטגעטעילט, איינען פרייען פראגט אויף דעם פרייהראפט צו וואהרען. דיא חברה אונד מיטגלידער וואהرען אין דען ענטשלאסען דען טהיי-ערען גאנזען זעלבסט מיט געוואלט אין דער רבנים-זייטע צו בעשטאטטען, אונד ווייר ווייס אב עס נישט צו הופפען געוואלטען גע-מאممען וואהر. ווען דער ראבבינער פאן פעטש-ניראדא נישט אונדערשטעהליך ביא דיזעם ענט-שלוסס פערראהרט אונד דאגעגיגרע נישט ערוכט האטטע, דען פרייהרען נישט צו שטארען.

(פאן דער הגאנדעלס שולע דער פרעסבורגער אדטהאדאקס אנגעגיגען בוריגען) דיא ווייר אן דיזען בלאט-טעהן אויפגעהאלט בעשפראכען אונד עמפפאהלען האבען, איזט אונז נישט דער ערסטע יאה-רעסבריבט אין פאלם אינער קרייזען בראשערע צוגעקאممען. דאס הופפ ציינט אין אי-נגאריש שפראכען אויפזאטצע (הערבראאיש, דייטש, אינגאריש) איך דיא נאטשזייטיגייט אונד אייסער-אדדענטליכע ווייסטיגייט דיזעער שולע הן.

„ווער דעם שטודיאס אינזערער אויאליטיششען יוגענד נוד איינגעראמאסען אין איינע צייטונגדעם, — הייסט

„ווילליסט דיא נישט עסס דיא ווסס אונד דאס פליש עססען?" פראגטע מיזל.

„נין!" — זאגטע ער, — נישט קאנן איך עסען. דאס איזט מיר ווידערליך, צו ווייסען אב דער „שוואהר" פער-צאהלט האט אדער נישט."

זא נינגען זיא דענן אללע דייא הייזבר צו דען אלטערן, דיא זיא גאנזן פראהליך אונד וואהלגעמוטה ביא טיש טראגען.

„ווא קאممט איהר דא הער, זא צייטליך?" פראגטע יאקאב גלאזער.

„ווי קאممט אונס בעראנקען פיר דיא פיש" זאגטע מיזל עשוואב גערייצט.

„נון, איך מיין, דאמיס האבט איהר אייך נישט זא צו בעאיילען גערייכט. האבט איהר דען שאן זא געשווינד אויסגענעططسען?"

„איהר דיזעגט דא אונד ווייסט נאר נישט וואס אין דער נאסס פאנגעהט, — זאגטע מיזל, — איזט דענן אהראן נישט אויך דא גלייזיגען.

„ווא? — זאגטע יאקאב גלאזער, — אהראן ווייר זיך צו מיר הייזגטרייבן? איך בריכטע איהם דען קראנען אונד הארן אונד לייב אונד לעבען הייזגיס, זא ער זיך אינגערשטעט אובער דיא שווערל דא ביא מיר צו טרעטען."

„אבער ביא אונס איזט ער גזיזיגען." זאגטע מיזל.

„אונד דיין מאנן האט איהן נישט הייזסגעוויזען, דאס ער נישט מעהר עלבען, אויפגעשטעהן?" — זאגטע יאקאב גלאזער.

פאללייעטאן.

דיא צערבראכענע פענסטעריישיבע.

(17-טע פארזעטצונג.)

איס דער קיכע ווארדען אללע נעשיריר, מאסס, שיסעלן, טעללער, מעסער אונד גאבעל, לאפפעלן, וואס נור מיט דען אונגלייכלינען פישען אין בעריהרונג נעקאם-מען וואר, אונד נור אינינער וייא אלס בעוויס נעגען אייגען שוואגען פעריוך. דיא זאכע צו לייגען, דיינען קאנגעל, וועגענגאסען.

דער שאגע פרייזאגאבענד וואהד ביא דעם יונגען גלאזערמייסטער פערשאפט.

„וואהרים האבען דיא אבער נישט געזאגט, — פראגטע פנחס, — דאס דיא דיא פיש אם „שוואהר" (שווייגער-פאטער) נעשיקט בעקאممען אונד דאס דיא געמיינט האבען דיא דינד אם איהם בעצאהלט וואהردען?"

„דאס וואלטעסט דיא דיר זולבסט עקלאהרען קאנ-נען! — זאגטע דער מייסטער. וואס האטטע איך דאפאן גע-האבט? מיר זולבסט האטט איך נישט גענוגטט אונד איהם האטט איך געשאהדט! וואגע האטט איך נאך דען „שוואהר" אייך הייגבرينגען וואللען? יעטצט אבער, — פיהר ער פארט, — האב איך קיינע רוהע מעהר הייר, בע-פאר איך וויס, דיא עס זיך אייגענטליך מיט דער זאכע פערהאלטט; יעטצט נעהמען ווייר אייך גלייך צום „שוואהר" הייגבער."

אם אין דיזעגם אויפזאטצע — ווייר דיא טרייריגע וואהر-נעהמונג מאכען, דאס דיזעגבע מיט דעם אייגטליכען דיא מיטטעלשולע דעם יודענטהומס אללמאליג עגט-פערמעדט ווייר, נאך אונד נאך ערקלאטשט דער זינן פיר אונזערע אנגעשטאممטע הייליגע רעליגיאן, בין ענדליך נאנען מיט דעם יודענטהומס געבראכען ווייר. אונד עס קאנן יא אנטער דען אבוואלטענדען אומשטאנדען נאר נישט אנדערס קאممען! ווענן דעם יודישען שייער וואהرענד דעם נאנצען שטוד-ענטאריעס נישט אין איינצעלנעם מאל געלעגענהייט גע-באטען ווייר, דאס נאטטעסהייז צו בעזוכען; ווענן דער יוד. שטודענט, ווייל דעם נייגטען אונז. קלייטטמייסטער אל-ערלאסטע פערהאלטען ווייר, אם אמסטאנט אונד דען פייע-מאנען צו שרייבען אונד צו צייכנען; ווענן ער דאהער גע-צוואונגען ווייר, שאן אין פיהרעסטער יוגענד דיא הייליגע פאטטערען אונד אויסגאבען? דאס דיא איט נישט צו אבגעוועהנען; דאסס, וויא עס אייך שטאטטיש נאכזוזאגאן איזט, קוים דער דריטטע טהייל דער שולע, וועלכע אונס נישטאיאס אדער אין דיא דעלטשיר טרעטען, בינס שטו-דיאס אויסהארים; דער פאזוויענדע נאטטעסרע טהייל טרייט נאר אבזו לוזיזנג דעם אונטערטטאוטס אדער דער אונטערגאלשולע אויס, ווענדעט זיך דעם אנדעל אדער נעוויעדבע צו אונד דא דראנגען זיך דיא פאנג אויף; מוסס מאן דענן, אום אין טיכטיגער קיטמאנן אדער מייסטער צו זיין, אייך מהלל שבת יי"ט זיין? שאן אינזעדע ווייזען לערדען; יפה תורה עם דרך ארץ; נאטטעסגהרטס, בעאפ-אכטונג דער דעלטיגאנגזעוועגע, שטעהט דער בילדונג אונד דעם פארטשריטטע נישט אים וועגע, בידע לאסטען זיך נאנען הארמאניש פערייניגען; אונד עבען דעזע איבער-צייגונג וואר עס, וועלכע דיא הייזיגע אידעאר, אידעאל קולטיזגעמייגדע בעוואנ, אין אינטיטוט אים לעבען צו זופען, וואהرען דיא יודישע יוגענד מיט דעם פיס לעבען נאטהווענדיגען מאאס פאן קענגטיסען אונד וויסענשאפ-טען מיטגעגעבען אונד אויסגעגעבען. דאגיא אבער צו פאممען, נעוועטטערען אויאליטען ערצאגען ווערדען זאלל!"

דער אדרעסבער בט ווייזט דאגן אויף דיא ווירקזאמקייט דער שולע, וואהרענד דיזעגם ערסטען יאהרעס הין. אין דיזעגם יאהרע ווار בעקאנגטלך נור דיא ערסטע קלאסטע פראפעסגעס. דיזעגם בעגאנן אם 1 אקטאבער אדער ווירקזאמקייט.

„אן דזעזלבען ווירקען 5 טיכטיגע, פאן בעריהמטעסטען בעוועלטע פאפעססאָרען אונד אין לעהרער פיר דיא הע-דאיטען לעהرענגענשאפטען; וואגיא בעטעריקט ווערדען

---

*) דיזעגם אינזער בעריכטער גלייכגעזינגנאסס געזנגט זיך בעראיילך מזעס אונד אויך דאס פאס שייי-בער דיזער צייטען בעוינסטעט אדעלסיזראס דעם באראן וואלדבערג דיזעטע איך דיזעגן פאראנסען.